

نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در طرح های عمران روستایی مطالعه ی موردی: دهستان نساء

دکتر غلامحسن شیخ حسنی

استادیار گروه جغرافیای انسانی دانشگاه شهید بهشتی

g_sheikhassani@yahoo.com

فهیمة مهمان دوست

کارشناس ارشد برنامه ریزی روستایی

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در طرح های عمران روستایی (مطالعه ی موردی: دهستان نساء)، از طریق مطالعه میدانی انجام پذیرفت. انتخاب نمونه مورد مطالعه به روش خوشه ای و بر اساس سه معیار جمعیت، فاصله از جاده اصلی و وضعیت اقتصادی صورت گرفت. بر همین مبنا دو روستای نساء و ولایتروند انتخاب شدند. از این دو روستا تعداد ۹۰ نفر از سرپرستان خانوارها با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران (۵۲ نفر از روستای ولایتروند و ۳۸ نفر از روستای نساء) به عنوان نمونه های پژوهش انتخاب گردیدند و به پرسشنامه ی پژوهش پاسخ گفتند. تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون های t و یومان ویتنی) صورت گرفت. چنین نتیجه گیری شد که آگاهی از اهمیت مشارکت و همچنین میزان مشارکت اهالی روستای نساء از اهالی روستای ولایتروند بیشتر بوده و بر همین مبنا رشد، توسعه و پیشرفت طرح های عمرانی روستای نساء از روستای ولایتروند پیشی گرفته است. این را می توان یکی از عوامل مهم توسعه بهتر طرح های عمرانی در روستای نساء دانست.

واژه های کلیدی: مشارکت اقتصادی و اجتماعی، طرح های عمرانی، دهستان نساء.

مقدمه

مشارکت با توجه به نقش پذیری و ایفای نقش ساکنین روستایی در برنامه های اجتماعی و اقتصادی و عمرانی برای دستیابی به اهداف جمعی بویژه در مناطق روستایی از اهمیت بسیاری برخوردار است. پژوهش پیرامون مشارکت بطور گسترده از زمانی آغاز شد که اهل پژوهش به مطالعه توسعه و علل و آثار دگرگونی ها و تحولات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی پرداختند. بدین ترتیب مفهوم و موضوع مشارکت جزء لاینفک تئوری های توسعه گردید.

مفهوم مشارکت نیز مانند توسعه مفهومی مبهم و چند پهلو است که تفسیر و برداشت های مختلفی از آن وجود دارد، اما بطور کلی مشارکت را می توان روند درگیر ساختن مردم در تعیین سرنوشت خود و احساس مسئولیت نسبت به این سرنوشت تعریف نمود (محمدی، ۱۳۸۰، ص ۸).

مشارکت گروهی از نگرش ها، روش ها و رفتار هاست که مردم را برای بحث و بررسی واقعیت های زندگی و شرایطشان قادر می سازد تا برای خود برنامه ریزی کنند و اینکه چه فعالیت هایی انجام دهند و نتایج آن را مشاهده و ارزیابی کنند (Chambers and Blackburn, 1996:1).

اوکلی و مارسدن در کتاب رهیافت های مشارکت روستایی، مشارکت را فرایندی از مداخله اجتماعی خلاق به وسیله افرادی که به تعیین و برآورده ساختن نیازهای خود علاقه مندند و آن را نه یک سهم شدن انفعالی در فعالیت های طراحی شده توسط دیگران و صرفا بهره برداری از ثمرات فعالیت های اقتصادی و اجتماعی، بلکه نوعی پیشقدم شدن در تصمیم گیری راجع به کار با چگونگی انجام کار دانسته اند (اوکلی و مارسدن، ۱۳۷۰، ص ۳۱).

مشارکت بعنوان کلیدی ترین عنصر در دستیابی به اهداف عمرانی و توسعه روستایی از اهمیت خاصی برخوردار است. چون افراد بطور ارادی و آگاهانه و با میل و رضایت خود و بدون هیچگونه اجبار در برنامه ها یا پروژه های عمرانی شرکت می کنند و این همکاری از مرحله ی تصمیم گیری تا اجرا، نظارت و ارزشیابی برنامه ها تداوم دارد، موجب می شود مردم با سرعت بیشتری در به ثمر رساندن اقدامات کوشش کنند، آن اقدامات را برای خود بدانند و از آنها مراقبت و محافظت کنند و در صورت استهلاک تا تخریب، خود مجددا در پی ساخت آن برآیند (ابراهیم زاده، ۱۳۸۰، ص ۴۱).

امروزه تاثیر و اهمیت نقش موثر مردم و مشارکت آنها در حرکت به سمت توسعه پایدار روستایی بر کسی پوشیده نیست و اگر می خواهیم به سمت توسعه ای پویا و پایدار حرکت کنیم و توسعه برای مردم امروز و نسل های آینده باشد باید خود مردم از دسترسی به فواید توسعه احساس رضایت کنند. (حامد مقدم، ۱۳۷۰، ص ۱۰). چرا که مشارکت علاوه بر بوجود آوردن آثار مثبت در جامعه، روحیه همکاری دسته جمعی، رشد استعداد ها و خلاقیتها، احساس مسئولیت پذیری و متعهد بودن را افزایش می دهد و پایداری جامعه را محقق می سازد.

مشارکت اجتماعی به آن دسته از فعالیت های ارادی دلالت دارد که از طریق آنها اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستا شرکت کرده و بصورت مستقیم یا غیر مستقیم در شکل دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۶۹، ص ۲۰).

همچنین مشارکت اقتصادی را می توان در یک مفهوم عام به معنای حضور و همکاری آگاهانه اقشار مختلف در جهت تولید، پس انداز، سرمایه گذاری بیشتر و مطلوبتر، توزیع مناسب و عادلانه تر، مصرف عقلایی از منابع مادی و طبیعی و کالا های مورد نیاز زندگی و صرفه جویی در استفاده از منابع کمیاب زندگی دانست (محمدی، ۱۳۸۲، ص ۲۳).

توجه به مشارکت و اهمیت دادن به نظر مردم نتایج و فواید بسیاری دارد که به رشد و بالندگی شخصیت انسان منتهی می شود. در این زمینه سه ارزش اساسی مطرح است:

۱- سهم کردن مردم در اختیار و قدرت

۲- راه دادن مردم به نظارت و سرنوشت خویش

۳- بازگشودن فرصت های پیشرفت به روی مردم در رده های پایین جامعه (مهدی طاب، ۱۳۷۶، ص ۱۰۷).

عدم مشارکت مردم که ممکن است ناشی از عواملی مثل عدم آگاهی مردم از طرح های عمرانی یا عدم پیش بینی مشارکت مردم در ساختار برنامه ریزی کشور در طرح های عمرانی یا مواردی از این قبیل باشد، مشکلاتی از قبیل عدم احساس تعهد مردم در پایبندی به طرح های عمرانی و عدم دستیابی به پایداری را بوجود می آورد.

روستاها از منابع درآمدی محدودی برخوردار می باشند و همچنین بودجه اختصاصی از سوی دولت و دستگاه های اجرایی برای روستاها پاسخگوی همه طرح ها و برنامه های اجرایی در سطح روستاها نیست و روستاهای کشورمان از جمله روستاهای مورد مطالعه این پژوهش از بسیاری امکانات و عمران روستایی محروم هستند و این موجب مهاجرت های بسیار به شهر ها شده و روستاها یا به صورت مکان های خوابگاهی در آمده و یا خالی از نیروی فعال و جوان روستایی و در مواردی خالی از سکنه شده اند. از سوی دیگر از آن جایی که در طی سالیان اخیر حضور روستاییان و مشارکت آنان در اجرای طرح ها و پروژه های عمران روستایی کم رنگ شده است و به مشکلات موجود دامن می زند، بر آن بودیم تا ضمن انجام مطالعه موردی، مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان و به تبع آن نقشی را که این مشارکت در پیشبرد اهداف طرح های عمرانی دارد مورد بررسی قرار دهیم.

در این راستا دهستان نساء، منطقه مورد مطالعه، واقع در بخش آسارا شهرستان کرج می باشد که دارای ۱۷ آبادی دارای سکنه و ۶۱۶۱ نفر جمعیت است. بر اساس مطالعات انجام شده مشخص گردیده است که اکثر روستاهای این دهستان علی رغم وجود جاذبه های طبیعی و توریستی و فرصت هایی چون نزدیکی به شهر و... که در فصل ۳ به آن اشاره می شود، به لحاظ عمرانی در سطح پایینی قرار دارد و از بسیاری امکانات ضروری مانند بهداشتی، خانه بهداشت، مدرسه راهنمایی و دبیرستان و... محروم است و فعالیت های عمرانی چندانی در این روستاها انجام نشده است. بی شک فقدان مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در این دهستان یکی از مهمترین مواردی است که اگر باعث بوجود آمدن این مشکلات نشده باشد، باعث تشدید آن شده است.

یافته ها و نتایج حاصل از این پژوهش، می تواند در جهت ارتقای سطح مشارکت مردم، توزیع مناسب بودجه عمرانی، برنامه ریزیها، شیوه های جلب مشارکت مردم بویژه در امور عمرانی و شناسایی شیوه های تواناسازی مردم در جهت مشارکت عمرانی، مفید باشد. توجه به نتایج این پژوهش، برای سیاست گذاران و مسئولان سازمانها و کارگزاران امور روستایی در بخش آسارا شهرستان کرج، می تواند گامی در جهت موفقیت باشد.

اهداف تحقیق

هر پژوهشی مجموعه ای از اهداف را دنبال می کند که جریان پژوهش برای دستیابی به آن اهداف گام بر می دارد. در این پژوهش دو هدف اساسی مورد نظر محقق می باشد:

۱. شناخت میزان آگاهی روستاییان از اهداف طرح های عمران روستایی و میزان مشارکت اجتماعی و اقتصادی آنان در اجرای این طرح ها.
۲. ارائه پیشنهاد برای تحقق بهتر طرح های عمرانی و پایداری روستایی.

فرضیه تحقیق

مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان که موجب مسئولیت پذیری آنان می شود در مراحل گوناگون می تواند به تحقق اهداف طرح های عمران روستایی منجر شود.

روش تحقیق

نظر به ویژگیهای موضوع مورد مطالعه و تعدد عوامل و متغیرها در آن از روش های مختلفی که در مطالعات رشته های علوم انسانی مطرح است، استفاده شده است. از جمله اینها استفاده همزمان از شیوه های اسنادی (Documantory) و شیوه پیمایشی (Survey) می باشد. همچنین از شیوه مشاهده مستقیم جهت انتخاب روستاهای مورد مطالعه به عنوان نمونه استفاده شده است. بدین ترتیب روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز این تحقیق از دو طریق مطالعه کتابخانه ای و مطالعه میدانی جمع آوری شده است. در روش کتابخانه ای از کتب، مقالات، سالنامه های آماری و آمارنامه های شهرستان کرج، شناسنامه آبادیهای کشور سال ۱۳۸۵ و اسناد دولتی و نقشه ها استفاده شده است. و در روش میدانی انجام مصاحبه و تکمیل پرسشنامه، مشاهده روستاهای مورد مطالعه، مراجعه به مرکز دهرداری و شورای دهستان صورت گرفته است. در پرسشنامه این پژوهش سطح آگاهی مردم روستاهای مورد مطالعه از مشارکت اقتصادی و اجتماعی و همچنین میزان مشارکت آنها مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه پژوهش حاضر روستاهای دهستان نساء از بخش آسارا واقع در شهرستان کرج می باشد که طبق آخرین سرشماری رسمی کشور (۱۳۸۵) دارای ۶۱۶۱ نفر جمعیت و ۱۶۱۷ خانوار می باشد. جهت مطالعه تطبیقی، نمونه گیری برای انتخاب روستاهای مورد مطالعه از این دهستان بر اساس سه معیار جمعیت، فاصله از جاده اصلی و وضعیت اقتصادی روستا انجام گرفته است. به این شکل که بر اساس سه معیار گفته شده دو روستای نساء و ولایتروود به صورت خوشه ای انتخاب شده و از بین ۱۶۱۷ سرپرست خانوار ۹۰ نفر در روستاهای مذکور (نساء ۳۲ نفر و ولایتروود ۵۸ نفر) به نسبت تعداد خانوار با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده اند. تحلیل اطلاعات در این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS انجام گرفته است. به منظور بررسی تفاوت در زمینه میزان آگاهی و مشارکت مردم روستاهای مورد مطالعه از آزمون آماری t برای گروههای مستقل (جهت مقایسه داده های فاصله ای در مقیاس لیکرت) و همچنین آزمون آماری یومان ویتنی (جهت مقایسه داده ها با مقیاس اسمی و میزان موافقت و عدم موافقت با یک موضوع) استفاده شده است.

شناخت منطقه مورد مطالعه

در این قسمت ابتدا ویژگی های طبیعی، اجتماعی و اقتصادی شهرستان کرج، سپس دهستان نساء و در پایان دو روستای نساء و ولایتروود به صورت خلاصه ذکر می شود.

ویژگی های طبیعی

شهرستان کرج در مرکز استان تهران در مختصات $۹^{\circ} ۵۰'$ تا $۳۱^{\circ} ۵۱'$ طول شرقی و $۳۲^{\circ} ۳۵'$ تا $۱۲^{\circ} ۳۶'$ عرض شمالی قرار گرفته است. میانگین ارتفاع این شهرستان ۱۳۰۷ متر از سطح دریاهای آزاد می باشد. و

دهستان نساء در شمال شهرستان کرج در مختصات $۵۱^{\circ} ۱۵'$ تا $۵۱^{\circ} ۲۲'$ طول شرقی و $۳۶^{\circ} ۰۱'$ تا $۳۶^{\circ} ۰۷'$ عرض شمالی قرار گرفته است. میانگین ارتفاع این دهستان ۲۲۸۶ متر از سطح دریاهای آزاد می باشد.

شهرستان کرج از سمت شمال به استان مازندران، از جنوب به شهرستانهای رباط کریم و اسلامشهر، از شرق به شهرستانهای تهران و شمیرانات و از غرب به شهرستان ساوجبلاق و استان قزوین محدود می شود. همچنین این شهرستان دارای ۲۴۵۷ کیلومتر مربع وسعت است. (فرهنگ ده های ایران، ۱۳۸۵)

دهستان نساء که در شمالی ترین نقطه این شهرستان واقع شده است حدوداً دارای ۴۰۹ کیلومتر مربع وسعت می باشد و از سمت شمال به رشته کوه های البرز و استان مازندران، از جنوب به دهستان آسارا، از شرق به شمیرانات و از غرب به ساوجبلاق محدود می شود. نقشه شماره (۱) موقعیت دهستان را نشان می دهد.

روستای نساء از شمال به ارتفاعات چهل نو و آرامون و ارتفاعات امام چشمه، از جنوب به روستای حسنگدر و ارتفاعات هزار بند، از شرق به نساء بالا و ارتفاعات جنوبی ولایتروود و دیزین و از غرب هم به ارتفاعات هزار بند ملک فالیز محدود می شود. فاصله این روستا تا مرکز بخش (آسارا) حدود ۱۲ کیلومتر و تا شهرستان کرج ۶۲ کیلومتر می باشد.

روستای ولایتروود در ۷۰ کیلومتری شمال شرق شهر کرج و در سمت غرب و انتهای جاده سراسری کرج-چالوس در طرفین رودخانه ولایتروود قرار دارد. این روستا از شمال به اراضی روستای وارنگه رود، از جنوب به اراضی روستای نساء، از شرق به روستای گاجره و دیزین و از غرب هم به جاده چالوس و روستای گچسر محدود می شود. فاصله این روستا از مرکز دهستان (روستای نساء) تقریباً ۱۱ کیلومتر و تا مرکز بخش (آسارا) حدود ۲۸ کیلومتر و تا مرکز شهرستان (کرج) ۷۰ کیلومتر می باشد.

رژیم بارندگی در شهرستان کرج در مجموع مدیترانه ای است. یعنی در طول فصول پاییز و زمستان حدود ۶۹ درصد از بارندگی سالانه ریزش می نماید و در فصل خشک که از اواسط اردیبهشت تا اوایل مهر ماه ادامه دارد کمتر از ۱۴ درصد بارندگی سالانه نازل می گردد. در واقع با شروع فصل پاییز توده کم فشار حرارتی حاکم بر فلات ایران به عرض های جغرافیایی پایین تر رانده شده و فضای مناسبی برای ورود جریانات جوی بارانزا فراهم می گردد. از اینرو منشاء اصلی بارندگیهای منطقه را می توان سیستم های بارانزایی دانست که به تناسب از اوایل پاییز تا اواسط بهار منطقه را تحت تاثیر قرار داده و موجب ریزش های جوی آن می گردند. میانگین بارندگی شهرستان کرج ۲۳۷ میلیمتر است و حداکثر بارندگی آن در دی ماه حدود ۴۰ میلیمتر و حداقل آن در ماه مرداد و شهریور ۱ میلیمتر می باشد.

ویژگی های اجتماعی

بر اساس نتایج حاصل از سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵، جمعیت دهستان نساء ۶۱۶۱ نفر و ۱۶۱۷ خانوار است که ۳۱۸۱ نفر آن مردان و ۲۹۷۰ نفر را زنان تشکیل می داده اند. وضعیت جمعیتی منطقه مورد مطالعه در سرشماری های سه دوره گذشته مورد بررسی قرار گرفته است.

بر اساس آمار ۱۳۸۵ نسبت جنسی در این دهستان برابر ۱۰۶ است. یعنی در برابر هر ۱۰۰ نفر زن ۱۰۶ نفر مرد وجود دارد. ساختار سنی جمعیت دهستان نساء در سال ۱۳۸۵ نشان می دهد که از مجموع جمعیت دهستان (۶۱۶۱)

نفر)، ۱۱۶۱ نفر (۱۸/۸۵ درصد) در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال، ۴۵۴۶ نفر (۷۳/۷۸ درصد) در گروه سنی ۱۵-۶۴ ساله و ۴۵۴ نفر (۷/۱۷ درصد) در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر قرار داشته اند.

تا از قبل تشکیل نهضت سواد آموزی در سال ۱۳۵۸ تعداد با سوادان دهستان نساء بسیار کم بوده به طوری که بر اساس سرشماری سال ۱۳۵۵ حدود ۳۴ درصد کل جمعیت با سواد بوده اند. بعد از تشکیل نهضت سواد آموزی به تدریج بر تعداد با سوادان افزوده شد و طبق آمار سال ۱۳۸۵ از مجموع ۵۷۶۵ نفر جمعیت لازم التعلیم این دهستان ۵۰۰۳ نفر (۸۶/۷۸ درصد) با سواد بوده اند که نسبت به دهه های قبل افزایش چشمگیری داشته است. از این میزان جمعیت با سواد در سال ۱۳۸۵، ۲۷۰۳ نفر مرد و ۲۳۰۰ نفر زن بوده اند.

در سال ۱۳۸۵ از کل جمعیت ۶۱۶۱ نفری دهستان نساء ۴۵۴۶ نفر جمعیت فعال و بقیه غیر فعال بوده اند. از میان این جمعیت فعال ۱۶۶۴ نفر (۳۶/۶۰ درصد) شاغل هستند. از میان این جمعیت شاغل ۹۳/۸۱ درصد شاغلان را مردان و تنها ۶/۱۹ درصد شاغلان در گروه زنان می باشد. از این تعداد ۵۰۰ نفر (حدود ۳۰ درصد) در بخش کشاورزی، ۸۳ نفر (حدود ۵ درصد) در بخش صنعت و ۱۰۸۰ نفر (حدود ۶۵ درصد) در بخش خدمات فعالیت دارند.

ویژگی های اقتصادی

اقتصاد غالب روستاهای کشور در درجه اول مبتنی بر فعالیت کشاورزی است. دهستان نساء نیز به دلیل برخورداری از منابع آب فراوان یکی از مناطق مهم کشاورزی در شهرستان کرج محسوب می گردد و پتانسیل لازم در بخش کشاورزی را داراست. بیشتر محصولات کشاورزی این دهستان در کشت محصولات زراعی و باغی و فراورده های دامی است.

در زمینه طرح های عمرانی اجرا شده، روستای نساء با ۸۲/۶ درصد دارای بیشترین تنوع طرح های عمرانی اجرا شده در کل دهستان می باشد، که یک دلیل آن موقعیت مرکزی آن به لحاظ سیاسی- اداری این روستا بوده و دلیل دیگر مشارکت خود روستاییان در فعالیت های عمرانی است. بطوریکه ۴۵ درصد این طرح ها با مشارکت همکاری روستاییان این روستا انجام شده است. بعد از آن به ترتیب روستای وله با ۴۷/۸ درصد و ولایتروود با ۴۳/۴ درصد دارای بیشترین تنوع در طرح های عمرانی می باشند. از نظر تعداد نیز از ۲۳ نوع طرح اجرا شده در کل دهستان، در روستای نساء ۲۰ نوع از این طرح ها اجرا شده است، که از این تعداد ۹ طرح (۴۵ درصد) با مشارکت روستاییان اجرا شده است. همچنین روستای وله دارای ۱۱ طرح از ۲۳ نوع طرح عمرانی اجرا شده در کل دهستان است، که ۴ نوع طرح (۳۶ درصد) با مشارکت روستاییان اجرا شده است. روستای ولایتروود نیز دارای ۱۰ نوع طرح عمرانی است که ۲ نوع طرح (۲۰ درصد)، با مشارکت روستاییان به اجرا درآمده است. بقیه روستاهای این دهستان نیز همانگونه که ملاحظه می گردد، وضعیت مناسبی به لحاظ امکانات و عمران روستایی ندارند و برای رفع نیاز های خود اغلب به روستای نساء مراجعه می کنند. حتی روستای وله و ولایتروود نیز بسیاری از نیاز های خود را با مراجعه به روستای نساء رفع می کنند، درحالیکه به لحاظ منابع و پتانسیل های طبیعی و انسانی در سطح روستای نساء و حتی در بعضی موارد بهتر از آن هستند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

مطالب این فصل به دو بخش زیر تقسیم شده است:

بخش اول: در این بخش، میزان آگاهی روستاییان از اهمیت مشارکت در اجرای طرح های عمرانی با توجه به سئوالات ۱ تا ۸ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته است. در این قسمت با استفاده از آزمون های آماری t برای گروه های مستقل و یومان ویتنی به مقایسه میزان آگاهی روستاییان در زمینه اهمیت مشارکت در روستاهای مورد مطالعه پرداخته شده است.

بخش دوم: در این بخش، میزان مشارکت روستاییان در اجرای طرح های عمرانی مورد بررسی قرار گرفته است. در این قسمت که سئوالهای ۹ تا ۱۵ پرسشنامه تحقیق ملاک عمل قرار گرفته است، با توجه به پاسخهای نمونه ها با استفاده از آزمونهای آماری t برای گروه های مستقل و یومان ویتنی به بررسی میزان مشارکت اقتصادی و اجتماعی روستاییان در اجرای طرح های عمرانی در روستاهای مورد مطالعه پرداخته شده است.

بخش اول: میزان آگاهی از اهمیت مشارکت

عدم مشارکت مردم در طرح های عمرانی که ممکن است ناشی از عواملی مثل عدم آگاهی مردم از طرح های عمرانی و نتایج آن باشد، مشکلاتی از قبیل عدم احساس تعهد مردم در پایبندی به طرح های عمرانی و عدم دستیابی به پایداری را بوجود می آورد. آگاهی از اهداف و نتایج طرح های عمرانی و اطمینان از اینکه اجرای این طرح ها با کمک و مشارکت آنها به بهتر شدن وضعیت جامعه کمک می کند، موجب برانگیختن حس مسئولیت افراد شده و روحیه مشارکت را در آنها به وجود می آورد.

در این بخش جهت تحلیل میزان آگاهی از اهمیت مشارکت در روستاهای مورد مطالعه، داده های به دست آمده از پرسشنامه در سه قسمت تحلیل شده است: ۱- میزان آگاهی از اجرای طرح های عمرانی؛ ۲- میزان آگاهی از اهمیت طرح های عمرانی در توسعه روستا؛ و ۳- میزان آگاهی از نقش متولیان انجام طرح های عمرانی در روستا.

الف- میزان آگاهی از اجرای طرح های عمرانی

برای سنجش میزان آگاهی روستاییان از اجرای طرح های عمرانی، گویه های ۱ و ۲ از پرسشنامه طرح و مورد پرسش روستاییان قرار گرفته است. جدول (۱) نتایج این سنجش را نشان می دهد.

جدول شماره ۱: نتایج آزمون یومان ویتنی (ویلکاکسون) در زمینه میزان آگاهی از اجرای طرح های عمرانی

پ	مقدار U	درصد پاسخها	تعداد	روستا	گویه ها
۰/۲۳۲	۱/۳۶	بله: ۹۰/۷٪	۳۲	نساء	۱- آیا تا کنون در روستای شما طرح و پروژه عمرانی (از قبیل ساخت راه، حمام، خانه بهداشت، مرکز آموزشی، مسجد، شبکه آبرسانی و...) انجام پذیرفته است؟
		خیر: ۹/۳٪	۵۸	ولایترو	
۰/۶۸۹	۱/۴۳	بله: ۹۳/۸٪	۳۲	نساء	۲- آیا قبل از اجرای طرح های عمرانی در روستای شما، اجرای اینگونه طرح ها را در روستاهای دیگر مشاهده کرده بودید؟
		خیر: ۶/۲٪	۵۸	ولایترو	

با توجه به داده های جدول بالا در گویه (۱) آزمون یومان ویتنی نشان دهنده این است که چه در زمینه آگاهی از انجام پروژه های عمرانی و چه در زمینه مشاهده طرح های عمرانی در دیگر روستاها، در دو روستای ولایتروود و نساء سطح (۰/۰۵) تفاوت معناداری بین نمونه های پژوهش وجود ندارد. و همانگونه که از درصد پاسخها نیز مشخص است، اهالی هر دو روستا در این زمینه تقریباً به یک نسبت آگاهی دارند.

بنابراین به نظر می رسد که میزان آگاهی اهالی روستاهای مورد مطالعه در زمینه اجرای طرح های عمرانی در روستای خود و دیگر روستاها با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد. و به عبارتی میزان آگاهی در این بعد تقریباً یکسان است.

ب- میزان آگاهی از اهمیت طرح های عمرانی در توسعه روستا

برای سنجش میزان آگاهی روستاییان از میزان اهمیت طرح های عمرانی در بهبودی شرایط روستا، توسعه، و در نهایت پایداری روستا، گویه های ۳ تا ۷ از پرسشنامه طرح و مورد پرسش روستاییان قرار گرفت.

جدول شماره ۲- نتایج آزمون یومان ویتنی (ویلکاکسون) و t برای گروههای مستقل در زمینه میزان آگاهی از اهمیت طرح های

عمرانی در توسعه روستا

گویه ها	روستا	تعداد	درصد پاسخها	مقدار U	p
۳- آیا به نظر شما اجرای این طرح های عمرانی توسعه روستا را به دنبال داشته است؟	نساء	۵۸	بله: ۹۶/۸٪ خیر: ۳/۲٪	۱/۲۹	۰/۰۲۴
	ولایتروود	۵۸	بله: ۷۸/۴٪ خیر: ۲۱/۶٪		
گویه ها	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	p
۴- اجرای این طرح های عمرانی تا چه میزان در بهبود شرایط روستای شما نقش دارد؟	نساء	۳۲	۳/۴	۱/۱	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۲/۶	۰/۹	
۵- اجرای طرح های عمرانی تا چه میزان در تداوم سکونت در روستا تاثیر دارد؟	نساء	۳۲	۳/۴	۱/۲	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۲/۵	۰/۸	
۶- از نظر شما موفقیت طرح های عمرانی اجرا شده در روستاهای دیگر تا چه میزان بوده است؟	نساء	۳۲	۳/۲	۱/۰۲	۰/۳۶۵
	ولایتروود	۵۸	۳	۱/۳	

با توجه به داده های جدول بالا در مورد گویه (۳) آزمون یومان ویتنی نشان دهنده این است که در زمینه آگاهی از تاثیر طرح های عمرانی در توسعه روستا در دو روستای ولایتروود و نساء در سطح (۰/۰۵) تفاوت معناداری بین نمونه های پژوهش وجود دارد. و همانگونه که از درصد پاسخها نیز مشخص است، اهالی روستای نساء در این زمینه بالاتری دارند.

در گویه (۴) و (۵) مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت معناداری وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری

می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء بیش از مردم روستای ولایتروود اجرای طرح های عمرانی را در بهبود شرایط روستای خود و هم در ماندگاری در روستا موثر می دانند.

ولی در گویه (۶) t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار نمی باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود ندارد. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء و ولایتروود تقریباً به طور یکسان طرح های عمرانی اجرا شده در روستاهای دیگر را موفقیت آمیز دانسته اند.

ج- میزان آگاهی از نقش متولیان انجام طرح های عمرانی در روستا

نهاد شورای اسلامی روستا و دهیاری یک نهاد مشارکتی است، یک نهاد مشارکتی اجتماعی پایدار که دولت آن را به وجود آورده است. اما این نهاد مشارکتی نیز می تواند به نوبه خود از مشارکت جمعی بهره بجوید چرا که محیط روستا محدود بوده و در آن اجرای برنامه ها و کارهای مشارکتی سهل است.

به منظور دریافت میزان آگاهی اهالی روستاهای مورد مطالعه از نقش متولیان انجام طرح های عمرانی در روستا، گویه ۷ «به نظر شما در انجام امور مربوط به روستا سهم هر یک از موارد زیر به چه میزان باید باشد؟» به شرح جدول (۳) مورد تحلیل قرار گرفت:

جدول (۳): نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در زمینه میزان آگاهی از نقش متولیان انجام طرح های عمرانی در روستا

گویندگان	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	p
۷-۱) توسط دولت	نساء	۳۲	۳/۸	۰/۸	۲/۴	۰/۰۱۷
	ولایتروود	۵۸	۴/۳	۱/۶		
۷-۲) توسط شورا و دهیار	نساء	۳۲	۴/۲	۰/۵۶	۴/۶	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۳/۶	۱/۰۹		
۷-۳) توسط مردم	نساء	۳۲	۳/۹	۱/۲	۱/۰۴	۰/۰۰۶
	ولایتروود	۵۸	۲/۹	۰/۹		

با توجه به جدول بالا در گویه (۷-۱) و t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم ولایتروود دارای میانگین بالاتری می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای ولایتروود بیش از مردم روستای نساء معتقدند طرح های عمرانی روستا باید توسط دولت انجام شود.

ولی در گویه های (۷-۲) و (۷-۳) t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء بیش از مردم روستای ولایتروود معتقدند طرح های عمرانی روستا باید توسط شورا، دهیار و مردم روستا انجام شود.

همانگونه که از تجزیه و تحلیل این گویه ملاحظه گردید، به نظر می رسد که اهالی روستای نساء از نقش و اهمیت شورای اسلامی و همچنین کار گروهی و مشارکت مردم آگاه تر بوده و نیز اعتقاد بیشتری به تعامل با شورای اسلامی و دهیار دارند. در حالی که در مورد روستای ولایتروود این تعامل صدق نمی کند. و آنها بیشتر به نقش دولت در توسعه روستا چشم دارند تا مشارکت مردمی.

د- میزان آگاهی از اهمیت کار گروهی (مشارکت)

اعتقاد به اهمیت کار گروهی عاملی مهم در روی آوردن به مشارکت تلقی می گردد. این که روستاییان به درجه ای از اطمینان و اعتماد متقابل برسند و به جامعه به دید مثبت نگاه کنند، موجب گسترش عمل آنها به جامعه و افزایش انسجام و وفاق اجتماعی و در نتیجه افزایش مشارکت اجتماعی می گردد. در این زمینه جهت تحلیل میزان آگاهی از اهمیت کار گروهی در بین اهالی روستاهای مورد مطالعه گویه ۸ «در ارتباط با انجام کار گروهی (مشارکت) در روستا به کدامیک از گزینه های زیر معتقد هستید؟» مورد تحلیل قرار گرفت: (جدول ۴)

جدول شماره ۴- نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در زمینه میزان آگاهی از اهمیت کار گروهی (مشارکت)

گویه ها	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	p
۸-۱- مشارکت موجب آسان شدن کارها می شود.	نساء	۳۲	۴/۲	۱/۰۴	۱/۴	۰/۰۴۲
	ولایتروود	۵۸	۳/۴	۰/۹		
۸-۲- مشارکت موجب روحیه همدلی و وفاق در روستا می شود.	نساء	۳۲	۳/۴	۱/۲	۲/۰۶	۰/۰۱۲
	ولایتروود	۵۸	۲/۸	۱/۳		
۸-۳- مشارکت باعث ایجاد حس مسئولیت در افراد می شود.	نساء	۳۲	۳/۲	۰/۶	۲/۱	۰/۰۳۵
	ولایتروود	۵۸	۲/۷	۱/۱		
۸-۴- مشارکت موجب استفاده بهینه از امکانات مادی و غیر مادی و منابع در روستا می شود.	نساء	۳۲	۲/۷	۱	۰/۳۷	۰/۷۰۹
	ولایتروود	۵۸	۲/۶	۰/۵		
۸-۵- مشارکت موجب حضور فعالتر دولت در جهت ارائه امکانات و خدمات بیشتر می شود.	نساء	۳۲	۳/۷	۱/۰۷	۵/۵	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۲/۶	۰/۷		

با توجه به جدول بالا در گویه های (۸-۱، ۸-۲، ۸-۳ و ۸-۵) مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء بیش از مردم روستای ولایتروود معتقدند مشارکت باعث آسان تر شدن کارها، ایجاد روحیه همدلی، حس مسئولیت و حضور فعالتر دولت در جهت ارائه امکانات می گردد.

اما در گویه (۸-۴) مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار نمی باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود ندارد. و بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء و مردم ولایتروود

تقریباً به صورت یکسان اعتقاد دارند که مشارکت موجب استفاده بهینه از امکانات مادی و غیر مادی و منابع در روستا می‌گردد.

در مجموع در مورد این قسمت می‌توان دریافت که میزان آگاهی از اهمیت کار گروهی (مشارکت) اهالی روستای نساء بیشتر از اهالی روستای ولایتروود بوده است. و همانگونه که قبلاً نیز ذکر گردید، آگاهی باعث افزایش میزان مشارکت مردم در توسعه روستا می‌گردد.

بخش دوم: میزان مشارکت در طرح های عمرانی

در این زمینه گویه های بخش مشارکت (۹ تا ۱۵) پرسشنامه در سه قسمت: ۱- ارائه طرح یا پیشنهاد؛ ۲- میزان مشارکت اقتصادی و اجتماعی و ۳- میزان اعتقاد کلی به مشارکت، مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند.

الف- ارائه طرح یا پیشنهاد

در این راستا به نظر می‌رسد یکی از مصادیق بارز مشارکت روستاییان ارائه طرح و یا پیشنهاد در امور مختلف مرتبط با توسعه روستا باشد. از طرفی نیز زمانی روستاییان کاری را از آن خود می‌دانند و در انجام آن مسئولیت و تعهد می‌پذیرند که در طرح آن مورد مشورت قرار گرفته و یا در جریان برنامه ریزی و پیگیری فرآیند آن، فعالانه شرکت کرده باشند. زمانی که طرح و یا پیشنهادی که از سوی روستاییان ارائه می‌گردد، مورد بررسی قرار گیرد و در صورت وجود قابلیت به مرحله اجرا درآید، باعث احساس اهمیت در ارائه دهنده طرح یا پیشنهاد و در نتیجه مشارکت بیشتر آنان می‌گردد.

در اینجا گویه های مرتبط با ارائه طرح و پیشنهاد و اجرای طرح های پیشنهادی در روستاهای مورد مطالعه مورد تحلیل قرار گرفته است:

جدول شماره ۵- نتایج آزمون یو مان ویتنی (ویلکاکسون) و t برای گروههای مستقل در زمینه ارائه طرح یا پیشنهاد در توسعه روستا

گوپه ها	روستا	تعداد	درصد پاسخها	مقدار U	p
۹- آیا تاکنون در مورد نیازهای روستای خود پیشنهاد یا طرحی به مسئولین ذیربط داده اید؟	نساء	۳۲	بله: ۲۸/۲٪ خیر: ۷۱/۸٪	۱/۲۹	۰/۰۳۱
	ولایتروود	۵۸	بله: ۱۰/۳٪ خیر: ۸۹/۷٪		
گوپه ها	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	p
۱۰- اگر تاکنون طرحی عمرانی در روستای خود به مسئولین ذیربط پیشنهاد داده اید، به این سوال پاسخ دهید؛ تا چه میزان از طرح شما استقبال و در روستا به اجرا گذاشته شده است؟	نساء	۳۲	۲/۸	۰/۹	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۱/۷	۰/۸	

با توجه به داده های جدول بالا در گویه (۹) آزمون یو مان ویتنی نشان دهنده این است که در زمینه ارائه طرح ها دو روستای ولایتروود و نساء تفاوت معناداری بین نمونه های پژوهش وجود دارد. و همانگونه که از درصد پاسخها نیز مشخص است، اهالی روستای نساء در این زمینه پیشنهادهای بیشتری ارائه داده اند. همچنین در قسمت دوم

جدول (گویه ۱۰) t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء بیش از مردم روستای ولایتروود معتقدند طرح های پیشنهادی آنها در سطح روستا اجرا شده است.

بدین ترتیب چه در زمینه ارائه طرح ها و چه در زمینه اجرای طرح های پیشنهادی، مردم روستای نساء دارای میانگین بالاتری بوده اند.

ب- میزان مشارکت اجتماعی و اقتصادی

عوامل مشارکت روستاییان در اجرای طرح های عمرانی روستا تاکنون بر اساس فاکتورهایی بنا نهاده شده است. از مهمترین این عوامل مشارکت اقتصادی و اجتماعی را می توان نام برد. مشارکت اجتماعی و اقتصادی علاوه بر آنکه به ایجاد مکانیزمها و ساختهای در جامعه منجر می گردد ناشی از افزایش روحیه مشارکت جویی در افراد کمک می کند.

جدول شماره ۶- نتایج آزمون یو مان ویتنی (ویلکاکسون) و t برای گروههای مستقل در زمینه میزان مشارکت اجتماعی و اقتصادی

گویه ها	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	p
۱۱- در صورت نیاز دولت به کمک شما جهت اجرای طرح های عمرانی تا چه حد حاضر به همکاری هستید؟	نساء	۳۲	۳/۳	۱	۰/۵	۰/۵۷۸
	ولایتروود	۵۸	۳/۲	۱/۴		
۱۲-۱- مشارکت مالی	نساء	۳۲	۳/۳	۰/۸	۰/۴۰	۰/۰۲۳
	ولایتروود	۵۸	۲/۱	۰/۶		
۱۲-۲- مشارکت نیروی انسانی	نساء	۳۲	۳/۶	۰/۸	۱/۲	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۲/۹	۰/۷		
۱۲-۳- مشارکت فکری و مشورتی	نساء	۳۲	۴/۱	۱/۷	۰/۳۶	۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	۳/۴	۱/۰۲		
گویه ها	روستا	تعداد	درصد پاسخها			p
۱۳- تا به حال به چه میزان بصورت داوطلبانه (بدون دریافت مزد) در اجرای طرح های عمرانی روستا همکاری داشته اید؟	نساء	۳۲	کمتر از ۴ روز: ۵۹/۳٪ * ۴ تا ۸ روز: ۳۱/۲٪ * بیشتر از ۸ روز: ۹/۵٪			۰/۰۰۱
	ولایتروود	۵۸	کمتر از ۴ روز: ۹۳/۱٪ * ۴ تا ۸ روز: ۵/۱٪ * بیشتر از ۸ روز: ۱/۸٪			
۱۴- تا کنون تا چه میزان یاری مالی به طرح های عمرانی اجرا شده در روستای خود پرداخت کرده اید؟	نساء	۳۲	کمتر از ۳۰ هزار تومان: ۲۵٪ * ۳۰ تا ۱۰۰ هزار تومان: ۵۶/۲٪ * بیشتر از ۱۰۰ هزار تومان: ۱۸/۸٪			۰/۰۰۰
	ولایتروود	۵۸	کمتر از ۳۰ هزار تومان: ۶۸/۹٪ * ۳۰ تا ۱۰۰ هزار تومان: ۲۵/۸٪ * بیشتر از ۱۰۰ هزار تومان: ۵/۳٪			

با توجه به جدول بالا در گویه (۱۱) t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار نمی باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود ندارد. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء و ولایتروود تقریباً به طور یکسان آمادگی خود را جهت کمک به اجرای طرح های عمرانی توسط دولت اعلام نموده اند.

در گویه های (۱-۱۲، ۲-۱۲ و ۳-۱۲) t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری می باشند. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که مردم روستای نساء بیش از مردم روستای ولایتروود تمایل به مشارکت مالی، انسانی و همچنین فکری و مشورتی در اجرای طرح های عمرانی دارند.

در گویه (۱۳) و (۱۴) نیز آزمون یومان ویتنی نشان دهنده این است که در زمینه کمک داوطلبانه و مالی روستائیان در اجرای طرح های عمرانی دو روستای ولایتروود و نساء، تفاوت معناداری بین نمونه های پژوهش وجود دارد. و همانگونه که از درصد پاسخها نیز مشخص است، اهالی روستای نساء همکاری داوطلبانه و مالی بیشتری داشته اند.

در مجموع با توجه به گویه های بالا می توان دریافت که چه در زمینه اجتماعی (فکری و مشورتی) و چه در زمینه اقتصادی اهالی روستای نساء مشارکت بیشتری دارند.

ج- میزان اعتقاد کلی به مشارکت

جهت سنجش میزان اعتقاد کلی به مشارکت روستائیان در امور مربوط به روستا، گویه ۱۵ مطرح گردید. در این گویه از نمونه های تحقیق خواسته شده با توجه به پرسشهای قبلی پرسشنامه میزان اعتقاد خود را در زمینه همکاری و مشارکت در امور مربوط به روستا بیان کنند.

جدول شماره ۷- نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در زمینه میزان اعتقاد کلی به مشارکت

گوپه ها	روستا	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	p
۱۵- با توجه به موارد بالا به چه میزان به همکاری و مشارکت در امور مربوط به روستا معتقد هستید؟	نساء	۳۲	۴/۱	۱/۱	۴/۳	۰/۰۰۲
	ولایتروود	۵۸	۲/۷	۱/۴		

با توجه به جدول بالا t مشاهده شده در سطح (۰/۰۵) معنادار می باشد، بدین معنی که بین میانگین پاسخ نمونه های پژوهش تفاوت وجود دارد. و همانگونه که ملاحظه می گردد، مردم نساء دارای میانگین بالاتری می باشند. و این امر نشان دهنده این است که در زمینه اعتقاد به مشارکت در اجرای طرح های عمرانی اهالی روستای نساء اعتقاد بیشتری به مشارکت دارند.

آزمون فرضیه

در تحقیق حاضر فرضیه زیر مطرح شد:

«مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان که موجب مسئولیت پذیری آنان می شود در مراحل گوناگون می تواند به تحقق اهداف طرح های عمران روستایی منجر شود.»

جهت آزمون این فرضیه داده های به دست آمده از پرسشنامه در زمینه میزان آگاهی و مشارکت اهالی روستاهای مورد مطالعه (نساء و ولایتروود) با استفاده از آزمونهای آماری t مستقل و یومان ویتنی (ویل کاکسون)، مورد تحلیل قرار گرفت.

در زمینه آگاهی از اهمیت مشارکت گویه های ۱ تا ۸ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت که از این تعداد در ۳ گویه (۶،۷،۸) بین دو روستای مورد مطالعه تفاوتی مشاهده نگردید و در ۵ گویه دیگر تفاوت بین دو روستا معنادار بود. بدین ترتیب که اهالی روستای نساء دارای میانگین بالاتری بود. بنابراین در این زمینه می توان دریافت که در روستای نساء میزان آگاهی مردم در مورد اهمیت مشارکت در سطح بالاتری قرار دارد. همچنین در مورد میزان مشارکت گویه های ۹ تا ۱۵ مورد تحلیل قرار گرفت. در این بین گویه ۱۱ معنادار نشد ولی در دیگر گویه ها تفاوت مشاهده شده در بین دو روستا معناداری بود. و همانند متغیر آگاهی، در زمینه مشارکت نیز میانگین مشارکت اجتماعی و اقتصادی در روستای نساء بالاتر از روستای ولایتروود بود.

نتیجه گیری

در مجموع با توجه به آنچه گفته شد چون اکثر گویه های تحقیق بیانگر تفاوت معنادار بین میزان مشارکت اجتماعی و اقتصادی اهالی روستای نساء و ولایتروود است و میانگین های به دست آمده بیانگر مشارکت بیشتر مردم روستای نساء است، و از طرفی توسعه و اجرای طرح های عمرانی در این روستا بیشتر از روستای ولایتروود است، بنابراین فرضیه تحقیق حاضر تایید می شود. و می توان گفت که مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان که موجب مسئولیت پذیری آنان می شود در مراحل گوناگون می تواند به تحقق اهداف طرح های عمران روستایی منجر شود. البته عوامل زیادی در مشارکت روستاییان تاثیر گذار است که بررسی کامل آنان از حوصله تحقیق حاضر خارج است. اما با توجه به بررسی و تحلیل داده های به دست آمده از پرسشنامه، عوامل مهمی از قبیل میزان درآمد اهالی روستا و همچنین سطح تحصیلات در تفاوت میزان مشارکت در میان دو روستای مورد مطالعه موثر بوده اند.

همانگونه که ملاحظه گردید در مجموع می توان دریافت که در چه در زمینه آگاهی از اهمیت مشارکت در طرح های عمرانی و همچنین میزان مشارکت اقتصادی و اجتماعی در این طرح ها، اهالی روستای نساء از میانگین بالاتری برخوردار بودند، بدین معنی که اهالی روستای نساء آگاهی و مشارکت بیشتری در اجرای طرح های عمرانی داشته اند. بنابراین می توان یکی از دلایل اجرای بهتر طرح های عمرانی را در روستای نساء نسبت به روستای ولایتروود، مشارکت اقتصادی و اجتماعی آنان در اجرای این طرح هاست.

به هر صورت استفاده از مشارکت مردم در فرایند برنامه ریزی و اجرای برنامه ها و طرح ها علی الخصوص در روستاهای کشور امری ضروری است. چون روستاها از منابع درآمدی محدودی برخوردار می باشند و همچنین بودجه اختصاصی از سوی دولت و دستگاه های اجرایی برای روستاها پاسخگوی همه طرح ها و برنامه های اجرایی در سطح روستاها نخواهد بود بنابراین راهکار منطقی در اجرای چنین طرح هایی استفاده از مشارکت مردم می باشد.

از طرفی امروزه توجه خاصی از سوی اندیشمندان مسائل روستایی به بحث توسعه پایدار شده است، که از ارکان این توسعه می توان به نگرش یکپارچه مسئله حفاظت محیطی، تامین حداقل نیازهای روستاییان و بستر سازی برای مشارکت فعال روستاییان اشاره کرد. از آنجا که مشارکت توسعه ای بعنوان یکی از مهمترین ارکان توسعه پایدار روستایی مطرح است، لازم به نظر می رسد که در یک پیش جامع قابلیت‌های بالفعل آن بخصوص در اجرای طرح ها و پروژه های عمران روستایی مورد سنجش قرار گیرد. زیرا به اعتقاد بسیاری از نظریه پردازان معاصر توسعه، مفهوم واقعی و تحقق اهداف توسعه در گرو مشارکت های وسیع مردمی تجلی می یابد.

به طور کلی برای عمران و آبادانی روستا و حل مشکلات و معضلات روستاییان استفاده از مشارکت اقتصادی و اجتماعی عموم روستائیان ضروری به نظر می رسد. استفاده از مشارکت مردم در تمامی مراحل فوق امکان پذیر و باعث حل بسیاری از مشکلات می گردد.

پیشنادهای پژوهش

با توجه به یافته ها و نتایج پژوهش، جهت آگاهی و مشارکت بیشتر و مطلوبتر روستاییان در طرح های عمرانی، موارد ذیل پیشنهاد می گردد:

- ارتقاء سطح آگاهی روستاییان و آشنایی آنها با طرح ها و پروژه های توسعه روستایی تاثیر بسزایی در جلب مشارکت آنان دارد. لذا توجه بیشتر به برنامه های ترویجی و آموزشی در مناطق روستایی و ارائه برنامه های محلی (رادیو و تلویزیون) از اهمیت بالایی برخوردار است.

- حتی الامکان سعی گردد روستاهایی که قرار است در آن طرحهای مشارکتی به مرحله اجرا درآید قبل از اجرای طرح اهداف و فواید و مقاصد طرح کاملا برای اهالی توجیه گردد.

- در شناخت و آگاهی از مشکلات و نیاز های مردم و اولویت ها، ایده ای که باید در نظر گرفته شود این است که مردم شناخت و آگاهی بیشتری نسبت به مشکلات و نیازهای خود دارند. و از راهکارهای آسان و به صرفه تری برخوردار هستند. به صورتی که استفاده از یک تیم مشورتی و یا حتی نظر خواهی از کلیه ساکنان محل و یا روستا به دلیل محدودیت جمعیت می تواند راهگشای بسیاری از برنامه هایی قرار بگیرند که فقط بر اساس تشخیص عده معدودی انجام می گیرد.

- تشویق طرحهای پیشنهادی که از سوی مردم و در راستای توسعه روستا ارائه شده است.

- تشویق مردم در جهت تداوم و نگهداری پروژه‌های توسعه (افزایش آگاهی‌های مردم و کاهش زمان و هزینه طرح‌ها و پروژه‌ها)

- در اجرای طرحهای عمرانی، به طرحهایی اولویت داده شود که خود روستائیان خواستار اجرا و به ویژه مشارکت در آن شده اند.

- توجه خاص به حفظ و انسجام اجتماعی با مشارکت مردم، دولت و رهبران محلی، از طریق ارزش دادن به تشکل های غیر دولتی و شوراها.

- هماهنگی و همکاری اعضای شورا و دهیاران با مردم و فراهم کردن امکانات لازم برای حضور مردم در جلسات و برنامه های شورای روستا.

- تغییر دید مسئولان تصمیم گیر و ایجاد باور در آنها نسبت به امر مشارکت روستاییان در طرح های عمرانی.
- وجود نهاد یا سازمانی که دریافت کننده نظرات و پیشنهادهای روستاییان در راستای توسعه طرح های عمرانی در روستاها باشد، ضروری به نظر می رسد.
- توسعه کشاورزی و دامداری مکانیزه برای بالا بردن توان مالی مردم روستا، تا همکاری اقتصادی مردم در اجرای طرح های عمرانی بالاتر رود.

منابع

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی، (۱۳۷۷): "مدیریت مشارکتی شوراهای اسلامی و نظام مدیریت روستایی در ایران"، فصلنامه پژوهش، شماره دوم.
- ۲- اوکلی، پیتر و مارسدن، دیوید، (۱۳۷۰): رهیافت های مشارکت در توسعه روستایی، ترجمه منصور محمود نژاد، انتشارات مرکز تحقیقات و بررسی مسایل روستایی، تهران.
- ۳- حامد مقدم، احمد، (۱۳۷۰): مشارکت و توسعه روستایی، مجموعه مقالات همایش جامعه شناسی توسعه، تهران، سمت، جلد دوم.
- ۴- دلاور، علی، (۱۳۸۶): روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، نشر دوران.
- ۵- طالب، مهدی، (۱۳۷۲): نگاهی جامعه شناختی به مسائل اعتبارات روستایی در ایران، دانشگاه تهران، چاپ دوم.
- ۶- فرهنگ ده های ایران، (۱۳۸۵): مرکز تحقیقات روستایی، آمارنامه استان تهران.
- ۷- محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۷۷): بررسی راه های جلب مشارکت مردمی در توسعه پایدار کشاورزی، تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- ۸- محمدی، ایرج، (۱۳۸۲): تحقیقی پیرامون شاخص های مشارکت مردمی، جهاد، سال شانزدهم، شماره ۸۳.
- ۹- محمدی، مهرداد، (۱۳۸۰): عوامل جغرافیایی موثر بر میزان مشارکت جوانان و نوجوانان روستایی در برنامه ریزی توسعه: نمونه موردی شهرستان کرمان، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس.

10- Chambers, J and Blackburn, W (1996): The Scope for Effective Local Participation in the Economic Development and Planning of Rural Areas and Regions, Washington, U.S.A.

